॥श्रीगणेशायनमः॥ अथातः स्मार्त्तकल्पं व्याख्यास्यामो
ग्निमुपसमाधायनिर्मथ्य वासगोत्रान्प्रायुग्मानप्रदक्षि
णमामेत्यब्राह्मणान्पूर्वेद्युर्यैमातृतः पितृतश्चदशपुरुष
समुत्थितान्विद्यातपोभ्यांकल्याणकर्मणः शुचेयः शु
क्लवाससोऽपराह्णेप्राचीनावीतिरुलमंडलोपरिप
वीचानाचांतान्प्राङ्मुखान्पितॄनुदङ्मुखाविश्वेदेवान्
भोजयेत्॥ अर्घ्यपात्राण्युपकल्पयेत्द्वौदेवेत्रीन्पि
तॄंश्चैकैकमुभयत्रवा॥ समन्वारंभणीयपासिच्यसुमन

सश्नोत्वयं यवानप्रक्षिप्यविश्वान्देवानावाहयिष्यामीत्यु
क्त्वा ब्राह्मणैरनुज्ञातोविश्वेदेवाऊतादधोविश्वेदेवासोऊ
॥१॥ रधाइत्यवानप्रक्षिणंप्रकिरेत्पवित्रेपाणौप्रदाय
हिरण्यवर्णाः शुचयइत्युक्त्वाविश्वेदेवाएषवोऽर्घ्यः पि
तॄन्पितामहान्प्रपितामहानावाहयिष्यामीत्युक्त्वाब्रा
ह्मणैरनुज्ञातोऽतीतस्याहवामहेपरेतनपितरः सोम्या ॥१॥
सइतिनिलान्प्रक्षिणंप्रकिरेत्पवित्रेपाणौप्रदाय
नामगोत्रमुच्चार्यममपितरेषतेऽर्घ्यः पितामहप्रपि

महश्चेतिगंधपुष्पधूपदीपाच्छादनैरर्चयित्वोघृतान्न
मन्नमाद्यमेवपाणिनाग्नौकरणंकरिष्यामीत्युक्त्वा
ब्राह्मणैरनुज्ञातः सोमायपितृमतेस्वधानमइतिजुहो
तियमायांगिरस्वतेपितृमतेस्वधानमइतिद्वितीयाम
ग्नयेकव्यवाहनायस्वधानमइतिसꣳसृज्यप्रक्षिणा
ईपूर्वार्द्धेतृतीयाꣳहुत्वोच्छिष्टेब्राह्मणेभ्यःप्रदायदक्षिणं
पिंडपितृयज्ञवन्निदध्यात्॥प्रथमखंडः॥१॥अपिन
स्वकुलेप्रयायोनोदद्याद्यथोदधौ॥पायसमधुसर्पिर्भ्याꣳ

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June 2017

वर्षासुचमघासुच॥ सोवर्णेषुचपात्रेषुराजतोदुंबरेषु
च॥ दत्तमक्षय्यतां॒ यातिखड्गोनार्द्रकेनच॥ पयः पृ
थिव्यामितिपायसंदद्यात्मधुवाताॠतायतेतिदधि मधु
रायुर्द्दितिघृतंदद्यात्॥ सर्वैस्तैर्नुपरिषिंचामीतिप
रिषिच्यतूष्णींवाप्रथिवेपात्रमितिपात्राणिमंत्रपांत्रा
णिगुप्तमादायविष्णोहव्यं॒रक्षस्वेतिविघेरेवान् ॥२॥
विष्णोहव्यं॒रक्षस्वेतिपितृनुरुकृपाणेप्रदायॐभू
र्भुवःस्वरितित्रिरुक्त्वामधुवाताॠतायतइत्यृचंपि

यंतांपितरःप्रियंतांप्रपितामहाःप्रियंतांप्रपितामहाइति
वाग्यतास्तूष्णंतुइतीष्टमान्यन्नानिदद्यात्त्रिःसावित्री
मधीतेत्रीं॒श्चादितोनुवाकानत्रापितरोमादयध्वंप्रजास्ट
ष्टुं॒होचयुज्यउशंतस्त्वाहवामहेऽत्रपितरोमादयध्वंमि
ऊँह्मापरायंत्विदमुषपाजाइतिपंचसलेजानातिजानो
अग्नेपुनंतुमापितरइतिपितृनग्नत्सुजपेत्तृप्तास्थइति
पृच्छेत्तृप्तास्मइतिप्रत्याहसन्नद्यांतेषुयेजाग्निदग्धाइ
तिभूमौविकिरेन्निनयेत्॥ अग्निदग्धास्तयेजीवायेप्य

दग्धाः कुले मम भूमौ दत्तेनतोयेनतृप्तायांतुपरांगतिं॥
मित्यङ्कंनिनीयपिंडंपितृयज्ञवत्सिंडान्निदधात्॥अथा
॥३॥ भ्यभ्युक्षितमासिच्य सुप्रोक्षितमस्तित्यक्षय्यमुतिष्ठत्यथो
थ्यायवाजेवाजइत्यभिप्रवृज्यमावाजस्यप्रसवि
एंकुर्यात्रजतंदद्यात्पूर्णपात्रंवा॥दत्तापूर्वान्दत्ता
परानात्मनश्चैकविंशतिं॥श्राद्धकृन्मोचयेत्पापात् ॥३॥
महतोप्येनसःपितॄन्॥श्राद्धंचयोनदद्यात्पितृभ्यश्च
कदाचन॥षष्टिंवर्षसहस्राणिविष्ठायांजायतेहविः॥

यद्देवतर्पयत्यद्भिः पितॄन्श्राद्धे समाहितः॥तेनैवस
र्वमाप्नोतिपितृयज्ञक्रियाफलमितिपितृयज्ञक्रियाफ
मिति॥ ॥इतिमानवश्राद्धकल्पेद्वितीयः खंडःसमाप्तः॥
अथवृद्धिश्राद्धकल्पंव्याख्यास्यामः॥अथचाभ्युदयिका
नांदेवतास्थापनंस्मृतं॥जातिधर्मकुलस्थानंलोकानां
वृद्धिकारणं॥कर्मादिषुचसर्वेषुमातरः सगणाधिपाः॥
पूजनीयाःप्रयत्नेनपूजिताःपूजयंतिताः॥ब्रह्माण्या
द्याःस्मृताःसप्तदुर्गासप्ताधिपस्तथा॥वृद्धौवृद्धौसदापू

ज्याः पश्चान्मातामहीमुखान्पितॄन्॥तिस्रःपूज्यापितुःप
त्नितिस्रोमातामहस्तथा॥इत्येतामातरःप्रोक्ताःपितृ
मातृषुसाष्टमी॥प्रतिमासुचशुभ्रासुलिखितावा
पटादिषु॥अपिवाशालपुंजेषुनेवेद्यंस्वपथक्पथ
क्॥कुशयुक्तान्घसोद्वारोघृतेनैवतुकारयेत्॥का
रयेत्सप्तवापंचनाग्निनीचांनचोद्धृतां॥आयुष्या ॥४॥
णिचशांत्यर्थंजपेत्तत्रसमाहितः॥मांगल्यैर्गीतु
वाद्यैर्मातॄणांपूजनंस्मृतं॥असकृद्यानिकर्मा

णिक्रियेरन्कर्मकारिभिः॥प्रतिप्रयोगंनेतास्युर्मातरश्चा
ष्टमेचच॥गणेशाःक्रियमाणेषुमातृभ्यःपूजनंसकृत्॥
सकृदेवभवेच्छ्राद्धंहोममंत्राःपथक्पथक्॥अतःपरंप्रवि
क्ष्यामिविशेषंहृह्योर्भवेत्॥प्राताराभंत्रितान्विप्रान्यु
ग्मानुभयतस्तथा॥उपवेश्यकुशेष्वाद्यंजनैवहिपाणि
ना॥हरितायज्ञियादर्भापीतकाःपाकयज्ञिकाः॥सम्
ल्मापितृदेवत्याःकल्माषावेष्टदेविकाः॥इत्येतेगुल्मप्रमा
णेनपितृतीर्थेनसंस्मृताः॥सदापरिचरेद्भक्त्यापितृन
प्यत्रदेववत्॥पित्र्यार्द्रन्नेषुउपवेश्यकुशेषुतां॥

गोत्रनामानिवर्जयित्वापित्रभ्योऽर्घ्यंप्रदापयेत्॥ नाङ्गाप
सव्यकरणंनृपित्र्यंतीर्थमीष्यते॥ पात्राणांपूरणादी
निदेवतीर्थेनकारयेत्॥ ज्येष्ठोत्तरकरान्युग्मान्करा
याम्यपवित्रकान्॥ दत्त्वार्घ्यंसंप्रदातव्यंनैककस्यात्र
दीयते॥ मधुमध्वितियत्नेत्रित्रिर्जपोक्षितिमिश्रितं॥
गायत्र्यानंतरंसोममधुमंत्रविवर्जितः॥ नचाग्नस्तु ॥५॥
जपेत्तत्करात्क्षितिसंस्थितं॥ अन्यएवजपःकार्यो
राक्षोघ्नःसुरदेववत्॥ संपन्नमितिदत्तास्यप्रश्नस्

थानेविधीयते॥ सुसंपन्नमितिशेषंहोषमन्नंनिवे
दयेत्॥ श्राद्धात्तेषुसंपन्नमितिदत्तास्यपार्वणे॥ वि
किरंचतथादद्यात्जुहयाच्चकरंविना॥ असोमपा
श्चयेदेवायज्ञभागबहिष्कृता॥ तेषामंशंप्रदातव्यं
विकिरंवैश्वदेविकं॥ नचावरान्भोजयेद्युग्मान्हवि
षुप्रदक्षिणमुपचारोयवैस्तिलार्थान्कुर्वंति॥ दध्य
क्षतवदरमिश्रान्पिंडान्निरध्यात्॥ नांदिमुखान्पित्
न्श्रीणंती॥ नांदीमुखान्पितःश्रीणंति॥१॥ नांदीमुखाः

पितरः इतिकुर्यात्वाचयेत्॥ प्रीयंतामितिचब्रूयुः पि
ऽऽन्स्वाहेतिनिक्षिपेत्॥ मातृपूर्वंपितॄपूज्यतांमातामा
स्तथा॥ मातामहीतथाकुर्याद्विश्वेभ्योभोजयेद्द्विजान्॥
ऽऽ॥ ऽऽ॥ ऽऽ॥

भोक्तृसर्वासेवद्विजोत्तमैः॥युग्मानेवस्वास्तिवाच्यांगुरु
माराधयग्रहः॥कृत्वाधुर्यस्यविप्रस्यप्रणम्यानुव्रजेत्त
तः॥इतिमानवसूत्रेऽभ्युदकश्राद्धं॥अथपरिशिष्ट॥
स॒वत्सरःप्रजापतिस्तस्ययदुत्तरायणंशुक्लःपूर्वा
ह्णस्तद्देवानांमध्यंदिनमनुष्याणामपराह्णस्तत्पितॄणां
मथयथोभयत्रेज्यते॥कुर्याद्दरहःश्राद्धमन्नाद्येनो ॥७॥
दकेनवा॥पयोमूलफलैर्वापितृभ्यःप्रीतिमाहरन्॥
अष्टकापार्वणश्राद्धंसप्तमपाकयज्ञसंस्थं॥इत्यंब्राह्म

लसंपत्तिःश्राद्धकालप्रकीर्तिताः॥२॥उद्वाहेपुत्रजननेपि
त्रेष्ट्यांसोमिकमरणे॥तीर्थेब्राह्मणआयातेषडेतेजी
वतःपितुः॥अन्वष्टक्यंगयायात्रासत्याऽयज्ञमृतेहनि॥
मातुश्राद्धंसुतःकुर्यात्पितर्यपिचजीवति॥कन्यागते
सवितरीयान्यहानिचषोडश॥कृत्तिकास्वानितुल्यानि
पितॄणांदत्तमक्षयं॥पंचमीप्रभृत्यपरपक्षस्यपंचमीपु
त्रकामः॥षष्ठीधनकामः सप्तमीपशुकामोऽष्टमीमारो
ग्यकामोनवमीनेत्रस्यकामोदशमीमन्नायुकामोएक

श्रीऋद्धिकामोदारश्रीवृद्धिकामः स्त्र्योदरश्रीयशस्काम
श्चतुर्दशीशस्त्रहस्तस्यारोग्यकामोमावास्यायांसर्व
»८॥ कामः तिलैश्चाङ्गपुष्टिकामः कुर्यादपूपैः ऋद्धिकामः
स् घृतगुडतिलैस्तेजस्कामः स्वस्तिकामः सौभाग्यका
मःश्चारोग्यकामावा॥ परमान्नऋसरान्नेमाषरधिय »८॥
वागूभिः सर्वकामः पूर्वेद्युरामन्त्रितोविप्रैः पितरः सं
वसंतिवै॥ यजमानश्चतारात्रिंवसेयुर्ब्रह्मचारिणः॥
श्राद्धंरत्वाचभुक्त्वाचमध्वानंयोधिगच्छति॥तन्मासं

तस्यपितरोभुंजतेपांसुभोजनाः॥श्राद्धंरत्वाचभुक्
त्वाचमैथुनंयोधिगच्छति॥तन्मासंतस्यपितरोभुंजते
रेतोभोजनाः॥श्राद्धमध्वाभवेदश्वःपुनर्भुंक्तेनुवाय
सः॥कर्मऋज्जायतेदासस्त्रीगम्योग्रामशूकरः॥हो
देवेत्रीन्त्रिएकैकमुभयंत्रवा॥भोजयेत्सुसमृद्धो
पिनप्रसज्जेतविस्तरं॥सन्त्रियोरेशकालौचश्रेयं
श्चात्मनःसंपदः॥पंचैतांविस्तरोहंतिनस्मात्रैहतुवि

सत्रं॥ यत्नेनभोजयेच्छ्राद्धेवहुचंवेदपारगं॥ शाखां
तगमथाध्वर्युंछंदोगंवासमाग्निगं॥ पंचाग्निंत्रिसुप
र्णंचत्रिणाचिकेतःषडंगवित्॥ ब्रह्मदेयानुसंतानोज्येष्ठ
सामगएवच॥ मातामहंमातुलंचस्वस्रीयंश्वसुरंगुरुं॥
दौहित्रंविट्पतिंबंधुंऋत्विग्याज्यौचभोजयेत्॥ यस्यश्रा
द्धेनभुंजंतिब्राह्मणावेदपारगा॥ अक्षयंतस्यवेश्राद्धंपि
तॄणांनोपलिष्यति॥ यस्यश्राद्धेनभुंजतेब्राह्मणाश्चत्रि
णाचिनः॥ असुरंतस्यवेश्राद्धंपितॄणांनोपलिष्य

सहस्रशः॥
ति॥ वेदार्थीविप्रवक्ताचब्रह्मचारिसदाक्षिणः॥
शतायुष्मेवविज्ञेयाब्राह्मणापंक्तिपावनाः॥ एषाम
न्यतमोयस्यभुंक्तेनःश्राद्धमर्चितः॥ पितॄणांत
स्यतृप्तिस्यात्शाश्वतीसप्तपोरुषी॥ तिलारस्तं
तुवेदेषानूदर्भारस्तंतुराक्षसान्॥ तस्माद्दानेषु
दातव्याआसनोभूतिमिच्छता॥ ॥ इतिश्राद्ध
मत्स्यशिष्टःसमाप्तः॥ ॥ ७॥ ॥ ७ ॥

Digitized with financial assistance from the Government of Maharashtra on 11 June 2017

॥शके १७७७ राक्षसनामसंवछरे मोहे मार्गशीर्षशु
द्ध ५ गुरुवासरेऽनद्दिनेसमाप्तं॥शुभंभवतु॥
॥१०॥ ॥हेपुस्तकयंकटभट्टासज्जगेगाधरभट्टपुराणीकृ
चेजसे॥ ॥छ॥ ॥छ॥श्रीहनुमतेनमस्तु॥

डाक्टर भाऊदाजी दाराशास्त्री संग्रहालय
DR BHAU DAJI
MEMORIAL